Ślady czasu. Historia
2 klasa liceum ogólnokształcącego
zakres podstawowy
Kryteria oceniania

Temat lekcji	Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny				
	Poziom konieczny ocena dopuszczająca	Poziom podstawowy ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Poziom rozszerzający ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Poziom dopełniający ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Poziom wykraczający ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
W epoce humanistów i wielkich odkryć geograficznych					
Wielkie odkrycia geograficzne (rozdz. 2)	**Uczeń zna:** • daty: 1492, 1497–1499, 1519–1522 • postacie: Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana **Uczeń rozumie:** • rolę Hiszpanii i Portugalii w wielkich odkryciach geograficznych	**Uczeń zna:** • postacie: Marca Pola, Henryka Żeglarza, Izabeli I Kastylijskiej, Ferdynanda II Aragońskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: karawela, astrolabium, busola, kompas, handel lewantyński • znaczenie karaweli dla żeglugi dalekomorskiej	**Uczeń zna:** • datę: 1488 • postać: Bartolomeu Diaza • cztery wyprawy Krzysztofa Kolumba przez Atlantyk i jego osiągnięcia odkrywcze **Uczeń rozumie:** • pojęcia: portolany, laska Jakuba • wpływ wypraw dalekomorskich na	**Uczeń zna:** • niebezpieczeństwa, z którymi musieli się borykać żeglarze w czasie wypraw **Uczeń rozumie:** • wpływ upadku ostatniej twierdzy Maurów w Hiszpanii na decyzję królewskiej pary o sponsorowaniu wyprawy	

	Uczeń potrafi: • wyjaśnić wpływ na wielkie odkrycia geograficzne opanowania przez Turków szlaków łączących Europę ze Wschodem	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, skąd średniowieczni Europejczycy czerpali wiedzę o nieznanych krainach • scharakteryzować polityczne, gospodarcze i religijne przyczyny odkryć geograficznych	pozycję miast Półwyspu Iberyjskiego **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować wpływ czynnika demograficznego na udział państw iberyjskich w wielkich odkryciach geograficznych	Krzysztofa Kolumba **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować skutki wielkich odkryć geograficznych – polityczne, gospodarcze, poznawcze, naukowe, kulturowe • scharakteryzować udoskonalenia, które w karaweli wprowadzili Portugalczycy	
Walka o Nowy Świat (rozdz. 3)	**Uczeń zna:** • datę: 1494 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: faktoria, strefa wpływów, inflacja, handel niewolnikami **Uczeń potrafi:** • wymienić główne postanowienia traktatu w Tordesillas	**Uczeń rozumie:** • przyczyny sprowadzenia niewolników do Ameryki • pojęcie: handel trójkątny **Uczeń potrafi:** • wskazać na mapie strefy wpływów – hiszpańską i portugalską z 1494 r.	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić wpływ odkrycia i opanowania nowych lądów przez Europejczyków na gospodarkę kapitalistyczną	**Uczeń rozumie:** • negatywne skutki powstania imperiów kolonialnych **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny procesu wyniszczenia pierwotnych cywilizacji Ameryki	
Renesans (rozdz. 4)	**Uczeń zna:** • daty: 1509, 1543 • postacie: Johannesa Gutenberga, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Leonarda da Vinci,	**Uczeń zna:** • datę: 1532 • postacie: Niccola Machiavellego, Rafaela Santi, Tycjana oraz ich dzieła	**Uczeń zna:** • postacie: Tomasza Morusa, Jeana Bodina, Williama Szekspira, Sandra Botticellego, Albrechta Dürera, Filippa Brunelleschiego,	**Uczeń zna:** • postacie: Lucasa Cranacha Starszego, Hansa Holbeina Młodszego, Hieronima Boscha, Pietera Bruegla Starszego,	**Uczeń zna:** • postacie: Miguela Serveta, Paracelsusa oraz ich osiągnięcia **Uczeń rozumie:** • znaczenie bogatych rodów Medyceuszy

	Michała Anioła oraz ich dzieła • czas zastosowania metalowej ruchomej czcionki w drukarstwie **Uczeń rozumie:** • pojęcia: renesans (odrodzenie), humanizm • znaczenie wynalazku Gutenberga • doniosłość odkrycia Mikołaja Kopernika • znaczenie dzieła *Pochwała głupoty* Erazma z Rotterdamu **Uczeń potrafi:** • podać przykłady dzieł sztuki renesansowej	• charakterystyczne cechy sztuki renesansowej • główne idee zawarte w dziele *Książę* Niccola Machiavellego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: heliocentryczna budowa wszechświata, układ geocentryczny, perspektywa, makiawelizm • wpływ uczonych bizantyńskich, poszukujących we Włoszech schronienia po zdobyciu przez Turków Konstantynopola, na rozwój zainteresowań kulturą antyczną **Uczeń potrafi:** • przedstawić poglądy głównych myślicieli renesansu • wymienić dzieła głównych twórców epoki • wskazać różnicę między średniowieczną a renesansową wizją świata i człowieka	Dantego Alighieri, Francesca Petrarki oraz ich dzieła • główne idee zawarte w dziełach *Utopia* Tomasza Morusa oraz *Sześciu księgach o Rzeczypospolitej* Jeana Bodina **Uczeń rozumie:** • pojęcia: attyka, krużganki, portyk • dlaczego *Człowiek witruwiański* Leonarda da Vinci stanowi przykład realizacji głównych haseł humanizmu **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w jaki sposób w architekturze renesansowej realizowano hasło powrotu do antyku	Galileusza oraz ich dzieła i osiągnięcia • czas powstania Globe Theatre w Anglii **Uczeń rozumie:** • pojęcie: człowiek renesansu • na czym polegała przemiana w sposobie myślenia Europejczyków w okresie renesansu • dlaczego renesansowym twórcom przyświecała myśl rzymskiego komediopisarza: *Człowiekiem jestem i sądzę, że nic, co ludzkie, nie jest mi obce* **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego w okresie renesansu doszło do rozwoju języków narodowych • podać przykłady pisarzy i poetów tworzących w językach narodowych	i Sforzów dla szerzenia się idei renesansu • rolę mecenatu artystycznego – Kościoła, dworu, rodów mieszczańskich **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować myśl polityczną epoki odrodzenia • wskazać różnicę między włoską a niderlandzką sztuką renesansową

Reformacja w Europie (rozdz. 5)	**Uczeń zna:** • datę: 1517 • postacie: Marcina Lutra, Jana Kalwina • przyczyny wystąpienia Marcina Lutra **Uczeń rozumie:** • pojęcia: odpust, celibat, reformacja, luteranizm, kalwinizm • dlaczego ogłoszenie 95 tez przez Marcina Lutra doprowadziło do rozłamu w Kościele **Uczeń potrafi:** • wymienić najważniejsze postulaty Marcina Lutra • omówić zasady wyznania luterańskiego	**Uczeń zna:** • daty: 1534, 1536 1555, 1572 • postacie: Henryka VIII, Henryka Burbona **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Akt supremacji, predestynacja, hugenoci, Kościół luterański, Kościół anglikański, pokój w Augsburgu, *Augsburskie wyznanie wiary*, noc św. Bartłomieja • zasadę „czyja władza, tego religia” **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić okoliczności, w których doszło do rzezi hugenotów we Francji • wyjaśnić przyczyny konfliktu Henryka VIII z papieżem • omówić zasady wyznania kalwińskiego i anglikańskiego	**Uczeń zna:** • datę: 1598 • postacie: Filipa Melanchtona **Uczeń rozumie:** • pojęcia: edykt wormacki, banicja, edykt z Nantes **Uczeń potrafi:** • omówić przyczyny polityczne wojen religijnych we Francji • omówić zasady edyktu z Nantes	**Uczeń zna:** • datę: 1529 • postacie: Tomasza Morusa, Katarzyny Aragońskiej, Anny Boleyn **Uczeń rozumie:** • pojęcia: protestantyzm, konsystorz, sejm w Spirze • z czego wynikał podział religijny Rzeszy **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny konfliktu Henryka VIII z Tomaszem Morusem • porównać najważniejsze wyznania powstałe w okresie reformacji • wskazać na mapie państwa, w których zwyciężyła reformacja	**Uczeń zna:** • metody i środki propagandy wykorzystywane przez protestantów i katolików do walki religijnej **Uczeń rozumie:** • teorię o wpływie etyki protestanckiej na rozwój kapitalizmu **Uczeń potrafi:** • ocenić wpływ kryzysu w Kościele katolickim na szerzenie się haseł reformacji • ocenić społeczne, polityczne i kulturowe skutki reformacji
Reforma Kościoła katolickiego w XVI w. (rozdz. 6)	**Uczeń zna:** • daty: 1545–1563 **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • datę: 1534 • postać: Ignacego Loyoli	**Uczeń zna:** • datę: 1542 • postacie: Pawła III, Giordana Bruna, Piusa V	**Uczeń zna:** • datę: 1559 **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • postacie: Juliusza II, Leona X • nowe zakony (poza jezuitami), które

	• pojęcia: herezja, sobór powszechny, reforma Kościoła katolickiego i kontrreformacja **Uczeń potrafi:** • wymienić główne postanowienia soboru trydenckiego	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: *Katechizm rzymski*, seminarium duchowne, Towarzystwo Jezusowe (jezuici), „żołnierze Chrystusa” **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować działalność jezuitów	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: Święte Oficjum, konwersja, inkwizycja • dlaczego, mimo surowej reguły, zakon jezuitów cieszył się dużą popularnością, a jego działalność spotykała się w XVI w. z powszechnym uznaniem **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić różnicę w znaczeniu terminów kontrreformacja i reforma Kościoła katolickiego	• pojęcia: brewiarz rzymski, Wulgata, synod diecezjalny, synod prowincjonalny, księgi metrykalne, dysputa, *Indeks ksiąg zakazanych* • dlaczego na indeksie znalazło się dzieło Mikołaja Kopernika *O obrotach sfer niebieskich* • związek reformy Kościoła z narodzinami baroku **Uczeń potrafi:** • ocenić działania podjęte przez Kościół rzymskokatolicki w XVI w.	podjęły działalność w duchu odnowy Kościoła **Uczeń rozumie:** • pojęcia: pijarzy, kapucyni, karmelitanki, szarytki, wizytki, urszulanki, sobór laterański V **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić wpływ postanowień soboru trydenckiego na pogłębienie podziałów religijnych
Polska złotego wieku					
Polska za panowania ostatnich Jagiellonów (rozdz. 10)	**Uczeń zna:** • daty: 1515, 1525, 1572 • postacie: Władysława Jagiellończyka, Ludwika Jagiellończyka, Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta,	**Uczeń zna:** • daty: 1514, 1519–1521 • postać: Wasyla III • okoliczności, w których doszło do bitwy pod Orszą **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować stosunki między	**Uczeń zna:** • daty: 1561, 1563–1570, 1568 • postać: Gotthardа Kettlera • lata panowania trzech ostatnich Jagiellonów w Rzeczpospolitej • cel utworzenia i zadania Komisji Morskiej	**Uczeń zna:** • daty: 1531, 1533, 1570 • postacie: Sulejmana I Wspaniałego, Jana Zápolyi • przyczyny i skutki bitwy pod Obertynem	**Uczeń zna:** • postać: Jana Kostki • kupiecko-bankierski ród Loitzów • powiązania rodzinne Jagiellonów z Hohenzollernami i Habsburgami **Uczeń rozumie:** • pojęcie: galeon

	Albrechta Hohenzollerna • postanowienia traktatu wiedeńskiego • okoliczności, w których doszło do hołdu pruskiego w 1525 r. **Uczeń rozumie:** • pojęcia: traktat krakowski, hołd pruski, traktat wiedeński, sekularyzacja, lenno, polityka dynastyczna, złoty wiek • przyczyny zawarcia traktatu wiedeńskiego **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje podpisania traktatu krakowskiego	Rzeczpospolitą a Prusami Zakonnymi, a następnie Prusami Książęcymi • wyjaśnić, dlaczego doszło do wybuchu wojny w 1519 r. • wyjaśnić, jakie czynniki miały wpływ na przebieg ostatniej wojny z zakonem krzyżackim • scharakteryzować stosunki Polski z Moskwą w pierwszej połowie XVI w.	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: zakon inflancki, układ wileński, kaprowie, flota królewska, żegluga narewska, pierwsza wojna północna, Inflanty **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego przeniesiono prawa dziedziczenia lenna w Prusach Książęcych na brandenburską linię Hohenzollernów • omówić przyczyny, przebieg i skutki pierwszej wojny północnej	• postanowienia zawarte w Statutach Karnkowskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Hospodarstwo Mołdawskie, Pokucie, tabor, pokój wieczysty **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny rywalizacji Rzeczpospolitej z Turcją o Mołdawię • wyjaśnić wpływ stosunków Rzeczpospolitej z Habsburgami na kontakty z Turcją • omówić przyczyny konfliktu Zygmunta Augusta z Gdańskiem • scharakteryzować treść obrazu Jana Matejki *Hołd pruski*	• dlaczego Albrecht Hohenzollern zdecydował się na przejście na luteranizm **Uczeń potrafi:** • ocenić rolę traktatu wiedeńskiego we wzajemnych stosunkach Jagiellonów i Habsburgów • wyjaśnić, dlaczego plany budowy floty morskiej zakończyły się niepowodzeniem • scharakteryzować różne opinie funkcjonujące w polskiej historiografii na temat skutków traktatu krakowskiego
Kształtowanie się demokracji szlacheckiej (rozdz. 11)	**Uczeń zna:** • daty: 1454, 1468, 1505 • postać: Jana Łaskiego, Aleksandra Jagiellończyka	**Uczeń zna:** • daty: 1496, 1518 • kompetencje izby poselskiej i senatu • skład senatu **Uczeń rozumie:** • pojęcia: sejmiki ziemskie, sejmiki	**Uczeń zna:** • daty: 1562–1563 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: ruch egzekucyjny, domena królewska, królewszczyzna, unia	**Uczeń zna:** • datę: 1523 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: magnateria, lustracja, elekcja *vivente rege*, elekcja *viritim*, sejmik	**Uczeń zna:** • rolę królowej Bony w dziele lustracji i rewindykacji królewszczyzn **Uczeń rozumie:** • przyczyny zwycięstwa

	• miejsce, gdzie odbył się pierwszy sejm walny **Uczeń rozumie:** • pojęcia: demokracja szlachecka, konstytucja *Nihil novi*, przywileje szlacheckie, sejm walny, trzy stany sejmujące, senat, izba poselska • dlaczego władcy wydawali przywileje dla szlachty • znaczenie przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla polskiego parlamentaryzmu **Uczeń potrafi:** • wymienić prawa nadane przywilejem cerekwicko-nieszawskim • wyjaśnić wpływ konstytucji *Nihil novi* na kształtowanie się demokracji szlacheckiej	prowincjonalne, prawo ziemskie • znaczenie statutów piotrkowskich dla ugruntowania dominującej pozycji szlachty w państwie • znaczenie decyzji króla o zrzeczeniu się prawa do rozstrzygania sporów szlachty z jej poddanymi **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować wpływ rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej na polityczne dążenia szlachty • opisać rolę króla, senatu i izby poselskiej podczas obrad sejmu walnego • scharakteryzować rolę sejmików ziemskich	realna, rewindykacja, wojsko kwarciane **Uczeń potrafi:** • wymienić postulaty ruchu egzekucyjnego	przedsejmowy, sejmik relacyjny, sejmik elekcyjny, sejmik deputacki, instrukcje poselskie, uniwersały • dlaczego Zygmunt August zdecydował się na przystąpienie do ruchu egzekucyjnego **Uczeń potrafi:** • wymienić rodzaje sejmików ziemskich i scharakteryzować ich kompetencje • wyjaśnić, dlaczego sejmiki odbywały się w kościołach	politycznego średniej szlachty **Uczeń potrafi:** • ocenić, czy słuszna jest teza, że demokracja szlachecka była jedną z przyczyn osłabienia autorytetu władzy monarszej w Rzeczpospolitej
Odrodzenie w Polsce (rozdz. 12)	**Uczeń zna:** • datę: 1543 • okres, w którym został	**Uczeń zna:** • daty: 1474, 1551	**Uczeń zna:** • daty: 1501, 1519–1531 • postacie: Filippa Buonaccorsiego	**Uczeń zna:** • datę: 1508 • postacie: Marcina Kromera, Marcina	**Uczeń zna:** • postacie: Wojciecha Oczki, Klemensa Janickiego,

	zapoczątkowany renesans na ziemiach polskich – połowa XV w. • postacie: Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika, Bony Sforzy **Uczeń potrafi:** • podać przykłady budowli renesansowych w Polsce • podać przykłady utworów Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego oraz omówić ich tematykę • wyjaśnić doniosłość dzieła Mikołaja Kopernika	• postać: Andrzeja Frycza Modrzewskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: cenzura, Kościół narodowy, Akademia Wileńska, Akademia Zamojska, kolegium w Braniewie • dlaczego dzieło Andrzeja Frycza Modrzewskiego *O poprawie Rzeczypospolitej* wydrukowano najpierw w wersji ocenzurowanej **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować myśl polityczną i społeczną Andrzeja Frycza Modrzewskiego • opisać działanie polskiego szkolnictwa w XVI w.	(Kallimacha), Franciszka Florentczyka, Bartolomea Berrecciego, Stanisława Orzechowskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: arkady, kaplica Zygmuntowska **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować myśl polityczną Stanisława Orzechowskiego • wyjaśnić różnicę w poglądach Stanisława Orzechowskiego i Andrzeja Frycza Modrzewskiego • wymienić elementy architektury renesansowej i wskazać je w budowlach, takich jak: ratusz w Poznaniu, pałac w Baranowie, Sukiennice w Krakowie, kaplica Zygmuntowska, dziedziniec na Wawelu	Bielskiego, Macieja z Miechowa, Jana Dantyszka, Andrzeja Krzyckiego, Biernata z Lublina, Mikołaja Sępa Szarzyńskiego, Bertranda Moranda • kontakty Jana Dantyszka z Erazmem z Rotterdamu **Uczeń rozumie:** • pojęcia: epistolografia, polichromia, „Padwa północy” **Uczeń potrafi:** • zaprezentować dokonania twórców odrodzenia w dziedzinie literatury i sztuki oraz historiografii • omówić założenia urbanistyczne Zamościa • ocenić dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu • wskazać na mapie miejscowości, w których znajdowały się	Stanisława Samostrzelnika **Uczeń rozumie:** • pojęcia: modlitewnik królowej Bony, Kodeks Baltazara Behema, miniatura, psalmy • znaczenie mecenatu dla kultury renesansowej **Uczeń potrafi:** • porównać styl gotycki z renesansowym

				budowle renesansowe	
Reformacja na ziemiach polskich (rozdz. 13)	**Uczeń zna:** • daty: 1573, 1596 • sytuację wyznaniową w państwie polsko-litewskim przed reformacją • wyznania protestanckie w Polsce w XVI w. **Uczeń rozumie:** • pojęcia: konfederacja warszawska, unia brzeska, tolerancja religijna, unici, obrządek greckokatolicki • przyczyny uchwalenia aktu konfederacji warszawskiej • cele zawarcia unii brzeskiej **Uczeń potrafi:** • wymienić postanowienia konfederacji warszawskiej • omówić decyzje unii brzeskiej	**Uczeń zna:** • datę: 1562 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: bracia polscy (unitarianie, arianie), pacyfizm	**Uczeń zna:** • datę: 1570 • postać: Jana Łaskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: husyci, anabaptyści, bracia czescy, zgoda sandomierska	**Uczeń zna:** • przyczyny niepowodzenia idei Kościoła narodowego **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, na czym polegał fenomen na skalę europejska aktu konfederacji warszawskiej • wskazać na mapie ziemie Rzeczpospolitej, na których hasła reformacji trafiły na podatny grunt	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: menonici
Rzeczpospolita Obojga Narodów (rozdz. 14)	**Uczeń zna:** • datę: 1569	**Uczeń rozumie:** • pojęcie: inkorporacja	**Uczeń zna:** • postać: Barbary Radziwiłłówny	**Uczeń zna:** • postać: Mikołaja Radziwiłła	**Uczeń rozumie:** • pojęcie: język ruski

	• postać: Zygmunta Augusta **Uczeń rozumie:** • pojęcie: unia realna • groźbę zerwania unii polsko- -litewskiej wraz z bezpotomną śmiercią Zygmunta Augusta • różnicę między unią personalną a unią realną **Uczeń potrafi:** • wymienić postanowienia unii lubelskiej	**Uczeń potrafi:** • wskazać ziemie, które zostały wcielone do Korony przez Zygmunta Augusta	**Uczeń rozumie:** • dlaczego Zygmunt Stary i Bona nie popierali ślubu Zygmunta Augusta z Barbarą Radziwiłłówną **Uczeń potrafi:** • przedstawić strukturę narodowościową Rzeczpospolitej Obojga Narodów	**Uczeń rozumie:** • korzyści i zagrożenia wynikające z zacieśnienia unii dla strony polskiej i litewskiej **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić rolę zagrożenia ze strony Moskwy dla przyspieszenia prac nad zawarciem unii realnej • wyjaśnić przyczyny sprzeciwu Litwinów wobec planów unii lubelskiej	• cel namalowania przez Jana Matejkę obrazu *Unia lubelska* **Uczeń potrafi:** • dokonać interpretacji treści obrazu Jana Matejki *Unia lubelska* • zająć stanowisko w dyskusji: „Czy unia lubelska była sukcesem czy porażką Zygmunta Augusta?” oraz uzasadnić swoją opinię
Pierwsi władcy elekcyjni na polskim tronie (rozdz. 15)	**Uczeń zna:** • daty: 1572, 1573, 1576 • postacie: Henryka Walezego, Anny Jagiellonki, Stefana Batorego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: wolna elekcja (elekcja *viritim*), artykuły henrykowskie, *pacta conventa* **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1574, 1575 • postacie: Jana Zamoyskiego **Uczeń rozumie:** • dlaczego szlachta wybrała Annę Jagiellonkę na króla Polski **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić wpływ wydarzeń we Francji na decyzję Henryka Walezego o opuszczenia Rzeczpospolitej	**Uczeń zna:** • daty: 1577–1582, 1578 • postać: Jakuba Uchańskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: interreks, konfederacja, sejm konwokacyjny, piechota wybraniecka, Trybunał Koronny, akademia w Wilnie • dlaczego czas bezkrólewia był okresem niebezpiecznym dla państwa	**Uczeń zna:** • daty: 1576–1577 • postać: Piotra Skargi **Uczeń rozumie:** • powody niechęci szlachty do tworzenia piechoty wybranieckiej **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny i skutki konfliktu Stefana Batorego z Gdańskiem • scharakteryzować politykę	**Uczeń rozumie:** • znaczenie wolnej elekcji dla systemu demokracji szlacheckiej • mechanizm propagandy politycznej na wolnych elekcjach **Uczeń potrafi:** • ocenić panowanie pierwszych władców elekcyjnych

	• wymienić pierwszych królów elekcyjnych • podać postanowienia zawarte w artykułach henrykowskich • wyjaśnić, czym były *pacta conventa* • podać przykłady zobowiązań Henryka Walezego zawartych w *pacta conventa*	• omówić okoliczności wyboru Anny Jagiellonki na króla Polski	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny wojny z Moskwą za panowania Stefana Batorego • wskazać na mapie miejsca starć podczas wyprawy Stefana Batorego na Moskwę • wskazać na mapie ziemie przyznane Polsce na mocy rozejmu w Jamie Zapolskim • wyjaśnić przyczyny utworzenia Trybunału Koronnego	wewnętrzną i zagraniczną Stefana Batorego • podać przyczyny zawarcia rozejmu w Jamie Zapolskim	
Gospodarka i społeczeństwo państwa polsko-litewskiego w XVI i na początku XVII w. (rozdz. 16)	**Uczeń zna:** • wiek, w którym kształtowała się gospodarka folwarczno-pańszczyźniana **Uczeń rozumie:** • pojęcia: pańszczyzna, folwark, dwór szlachecki **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, na czym polegała gospodarka folwarczno-pańszczyźniana	**Uczeń zna:** • datę: 1496 • okres pomyślnej dla Rzeczpospolitej koniunktury na zboże w Europie: poł. XVI – poł. XVII w. **Uczeń rozumie:** • pojęcia: koniunktura, monopol, przywiązanie chłopa do ziemi **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego zabroniono mieszczanom kupna ziemi oraz obejmowania	**Uczeń zna:** • datę: 1520 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: zbiegostwo, dyby, miasta główne, miasta prywatne, jarmarki, żupy solne **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jak szlachta zabezpieczała się przed zbiegostwem chłopów • wymienić postanowienia statutu toruńskiego • scharakteryzować pozycję chłopów i mieszczan w społeczeństwie	**Uczeń zna:** • regiony Rzeczpospolitej z największą i najmniejszą liczbą miast **Uczeń rozumie:** • pojęcia: taksy wojewodzińskie, spław wiślany **Uczeń potrafi:** • omówić wpływ handlu na współpracę różnych grup społecznych w XVI i pocz. XVII w. • wyjaśnić, z czego wynikał spadek	**Uczeń zna:** • bogate rodziny mieszczańskie – Bonerów w Krakowie i Loitzów w Gdańsku **Uczeń rozumie:** • pojęcie: Jarmark św. Dominika **Uczeń potrafi:** • zająć stanowisko w dyskusji: „Czy słusznie Gdańsk w XVI w. był uważany za najważniejsze miasto handlowe państwa polsko-litewskiego?” oraz

		wyższych urzędów i stanowisk kościelnych • wymienić główne towary eksportowe państwa polsko-litewskiego w XVI w.	polskim w XVI i na początku XVII w. • wyjaśnić, dlaczego władcy mieli monopol na wydobycie soli	eksportu zboża w Gdańsku w latach 1575–1585	uzasadnić swoje zdanie
Europa i Rzeczpospolita w XVII w.					
15. Wojna trzydziestoletnia (rozdz. 17)	**Uczeń zna:** • daty: 1618, 1618–1648 • strony walczące w wojnie trzydziestoletniej **Uczeń rozumie:** • pojęcie: defenestracja praska **Uczeń potrafi:** • wymienić przyczyny wybuchu wojny trzydziestoletniej • wyjaśnić, dlaczego cesarscy namiestnicy zostali wyrzuceni przez okno zamku na Hradczanach • wymienić najważniejsze skutki wojny trzydziestoletniej	**Uczeń zna:** • datę: 1648 **Uczeń rozumie:** • pojęcie: pokój westfalski **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować sytuację w Rzeszy przed wybuchem wojny trzydziestoletniej • wskazać na mapie państwa obozu protestanckiego i ich przeciwników	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: lisowczycy, łupy wojenne, Palatynat Reński	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: straty demograficzne, zapaść gospodarcza, psucie monety **Uczeń potrafi:** • wskazać na mapie decyzje terytorialne pokoju westfalskiego • wyjaśnić wpływ wojny trzydziestoletniej na polityczną, społeczną i gospodarczą sytuację w Europie	**Uczeń zna:** • przykłady psucia monety przez władców uczestniczących w wojnie trzydziestoletniej **Uczeń rozumie:** • pojęcie: sekularyzacja polityki • zmiany polityczne w Europie po wojnie trzydziestoletniej
Absolutyzm we Francji (rozdz. 18)	**Uczeń zna:** • datę: 1661	**Uczeń zna:** • daty: 1624, 1628, 1629	**Uczeń zna:** • daty: 1617–1643, 1642, 1685	**Uczeń zna:** • daty: 1701–1714 **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • reformy wprowadzone w armii francuskiej

	• postacie: Ludwika XIV, Armanda Richelieu **Uczeń rozumie:** • pojęcia: absolutyzm, monarchia absolutna, pierwszy minister, Stany Generalne, hugenoci, Król Słońce **Uczeń potrafi:** • wymienić charakterystyczne cechy absolutyzmu francuskiego za rządów Ludwika XIV	• postacie: Ludwika XIII, Marii Medycejskiej, Anny Austriaczki **Uczeń rozumie:** • pojęcia: regencja, regent, racja stanu, edykt łaski • wpływ zdobycia twierdzy La Rochelle na ogłoszenie edyktu łaski • przyczyny ograniczenia przywilejów politycznych hugenotów **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić znaczenie edyktu łaski • wyjaśnić przyczyny zaangażowania Francji w konflikt z Habsburgami	• postać: Jeana Baptiste'a Colberta **Uczeń rozumie:** • pojęcia: merkantylizm, protekcjonizm, szlachta urzędnicza • dlaczego kardynał Richelieu bezwzględnie rozprawił się z opozycją **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować i ocenić politykę merkantylizmu	• pojęcia: generalny kontroler finansów, wojna o sukcesję hiszpańską **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować politykę zagraniczną Francji w drugiej połowie XVII i na początku XVIII w. • rozstrzygnąć, czy słusznie okres od drugiej połowy XVII w. i na początku XVIII w. nazywany jest epoką francuskiej hegemonii w Europie oraz uzasadnić swoje zdanie • wskazać na mapie nabytki terytorialne Francji w XVII w. • wyjaśnić, dlaczego Wersal nazwano „złotą klatką"	w czasie panowania Ludwika XIV **Uczeń rozumie:** • pojęcia: muszkiet, dragon, grenadier **Uczeń potrafi:** • zająć stanowisko w dyskusji: „Czy Wersal to oznaka potęgi czy rozrzutności Ludwika XVI?" oraz uzasadnić swoje zdanie
Powstanie monarchii parlamentarnej w Anglii (rozdz. 19)	**Uczeń zna:** • daty: 1642–1649, 1688, 1689 • postać: Olivera Cromwella **Uczeń rozumie:** • pojęcia: wojna domowa w Anglii,	**Uczeń zna:** • daty: 1649, 1653 • postacie: Jakuba I Stuarta, Karola I Stuarta **Uczeń rozumie:** • pojęcia: purytanie, protestanci	**Uczeń zna:** • daty: 1603, 1651, 1659, 1679 • postacie: Karola II Stuarta, Jakuba II Stuarta, Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego	**Uczeń zna:** • daty: 1640, 1640––1653, 1641, 1658, 1685 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Krótki Parlament, Długi Parlament, Wielkie	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: spisek prochowy, „papiści" • przyczyny i konsekwencje wojen Anglii ze Szkocją **Uczeń potrafi:**

	nowa szlachta, chwalebna rewolucja, monarchia parlamentarna, Deklaracja praw • dlaczego uchwalono Deklarację praw **Uczeń potrafi:** • wymienić przyczyny wybucha wojny domowej w Anglii • wymienić najważniejsze cechy monarchii parlamentarnej	nonkonformiści, dyktatura, lord protektor • dlaczego hodowla owiec stała się jedną z głównych gałęzi gospodarki w Anglii • przyczyny krytyki Kościoła anglikańskiego przez purytanów **Uczeń potrafi:** • przedstawić sytuację społeczno-wyznaniową i gospodarczą Anglii w początkach XVII w. • wymienić przyczyny konfliktu między Stuartami a parlamentem angielskim w XVII w. • wskazać na mapie obszar, który w czasie wojny domowej w Anglii znalazł się pod kontrolą parlamentu • przedstawić okres dyktatury Cromwella • wymienić prawa uzyskane przez parlament na mocy Deklaracji praw	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: prezbiterianie, independenci, Armia Nowego Wzoru, *Habeas corpus act*, Akt nawigacyjny • znaczenie Aktu nawigacyjnego dla rozwoju gospodarczego Anglii **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego purytanie podzielili się na dwa odłamy • opisać przebieg i skutki angielskiej wojny domowej • wymienić przyczyny wojny Anglii z Republiką Zjednoczonych Prowincji • wyjaśnić, w jaki sposób doszło do powstania monarchii parlamentarnej	napomnienie, Petycja praw, Parlament Kadłubowy **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego Armia Nowego Wzoru zyskała opinię jednej z najbardziej nowoczesnych armii w XVII w. • omówić rolę Marii II Stuart w objęciu tronu przez Wilhelma III Orańskiego	• wyjaśnić, dlaczego ustawa *Habeas corpus act* jest uznana za jeden z fundamentów przyszłej brytyjskiej demokracji • porównać ewolucję ustroju Francji oraz Anglii w XVII w.
Barok w Europie i w Polsce (rozdz. 20)	**Uczeń zna:** • czas występowania baroku w Europie	**Uczeń zna:** • daty: 1643–1644 • postacie: Jana Chryzostoma Paska,	**Uczeń zna:** • daty: 1677–1696 • postacie: El Greca, Tylmana z Gameren,	**Uczeń zna:** • datę: 1637	**Uczeń zna:** • postacie: Samuela Twardowskiego,

	(koniec XVI w. – połowa XVIII w.) • postacie: Kartezjusza, Johna Locke'a • obiekty: kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Krakowie **Uczeń rozumie:** • pojęcia: barok, ekspresja, fasada, racjonalizm, empiryzm, rewolucja naukowa **Uczeń potrafi:** • podać charakterystyczne cechy baroku • wyjaśnić założenia racjonalizmu i empiryzmu	Thomasa Hobbesa, Isaaca Newtona • obiekty: kolumna Zygmunta **Uczeń rozumie:** • pojęcia: światłocień, efekt iluzji, dynamizm, portret trumienny, pamiętnikarstwo **Uczeń potrafi:** • przedstawić cechy kultury baroku • wyjaśnić, w jakim celu tworzono portrety trumienne	Francisa Bacona, Johannesa Keplera, Jana Heweliusza, Wacława Potockiego • obiekty: pałac króla Jana Sobieskiego w Wilanowie **Uczeń rozumie:** • pojęcia: manieryzm, barok dworski **Uczeń potrafi:** • opisać cechy manieryzmu na przykładzie dzieł El Greca	• postacie: Tomasza Dolabelli, Barucha Spinozy • nowe przyrządy do badań skonstruowane w tym okresie – mikroskop, pompa próżniowa, teleskop zwierciadlany **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jaką rolę odgrywała sztuka barokowa w działaniach Kościoła, dworów królewskich i magnackich • przedstawić główne osiągnięcia uczonych doby baroku • scharakteryzować dwa nurty filozofii doby baroku oraz myśl polityczną tej epoki	Macieja Kazimierza Sarbiewskiego **Uczeń potrafi:** • przedstawić dokonania twórców epoki baroku w Rzeczpospolitej • przedstawić rolę portretu trumiennego jako źródła historycznego
Król, magnateria i szlachta Rzeczpospolitej (rozdz. 21)	**Uczeń zna:** • daty: 1587, 1606 • postacie: Zygmunta III Wazy, Mikołaja Zebrzydowskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: rokosz Zebrzydowskiego,	**Uczeń zna:** • postacie: Maksymiliana III Habsburga, Jana Zamoyskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: klientelizm, oligarchizacja życia	**Uczeń zna:** • daty: 1589, 1607 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: sejm pacyfikacyjny, monarchia mieszana, regres gospodarczy, stagnacja	**Uczeń zna:** • datę: 1605 • postacie: Stanisława Lubomirskiego, Piotra Skargi **Uczeń rozumie:** • pojęcia: kaznodzieja,	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, przyczyny konfliktu Jana Zamoyskiego z królem • omówić znaczenie magnaterii dla rozwoju kultury w Rzeczpospolitej

	magnateria, oligarchia • powiązania rodzinne Zygmunta III Wazy z Jagiellonami **Uczeń potrafi:** • wymienić przyczyny zawiązania się opozycji przeciw królowi Zygmuntowi III Wazie • wymienić postulaty rokoszan	politycznego, wojewoda • przyczyny podwójnej elekcji • rolę Jana Zamoyskiego w konflikcie z królem Zygmuntem III Wazą **Uczeń potrafi:** • wymienić konkurentów Zygmunta Wazy do polskiego tronu • wymienić i scharakteryzować działania dwóch obozów politycznych w czasie elekcji • przedstawić żądania postawione przez Litwinów przyszłemu królowi • przedstawić przyczyny i rezultat bitwy pod Byczyną • wyjaśnić, do czego doprowadziły próby wzmocnienia władzy królewskiej przez Zygmunta III Wazę	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, na czym polegała monarchia mieszana • wyjaśnić przyczyny regresu gospodarczego w pierwszych dziesięcioleciach XVII w. • wyjaśnić konsekwencje bitwy pod Guzowem • scharakteryzować wzrost znaczenia magnaterii za panowania Zygmunta III Wazy i ocenić skutki tego zjawiska • ocenić zjawisko klientelizmu	stronnictwo popularystów, stronnictwo regalistów, *Kazania sejmowe* • zjawisko zamykania się stanu społecznego • cel zwołania sejmów w 1605 i 1606 r. **Uczeń potrafi:** • omówić wpływ zmian społeczno-gospodarczych w Rzeczpospolitej w XVII w. na sytuację polityczną kraju • wskazać na mapie Byczynę, Guzów, regiony Rzeczpospolitej, gdzie było najwięcej rezydencji magnackich	
Wojny Rzeczpospolitej ze Szwecją i z Turcją (rozdz. 22)	**Uczeń zna:** • daty: 1600–1635, 1605, 1620, 1621, 1655–1660 • postacie: Władysława IV Wazy, Jana II	**Uczeń zna:** • daty: 1599, 1626–1629, 1627 • postacie: Augustyna Kordeckiego, Karola X Gustawa	**Uczeń zna:** • daty: 1600, 1622, 1629, 1635, 1660 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: uniwersał, konfederacja	**Uczeń zna:** • daty: 1655, 1657 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: lenno, traktat welawsko-bydgoski	**Uczeń zna:** • postać: Janusza Radziwiłła **Uczeń rozumie:** • pojęcia: układ w Kiejdanach

	Kazimierza Wazy, Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: husaria, hetman, potop szwedzki, pospolite ruszenie **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować rolę husarii w bitwie pod Kircholmem • wymienić przyczyny wojen ze Szwecją i z Turcją w XVII w. • omówić postanowienia pokoju oliwskiego	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: inkorporacja, Kozacy, paulini, ikona, przeor **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić religijny i propagandowy aspekt obrony Jasnej Góry • wskazać na mapie miejsca bitew stoczonych ze Szwecją i z Turcją w pierwszej połowie XVII w.	w Tyszowcach, śluby lwowskie, wojna szarpana **Uczeń potrafi:** • omówić wojny ze Szwecją o Inflanty i ujście Wisły • przedstawić postawy Polaków w czasie potopu szwedzkiego • wymienić postanowienia zawieranych ze Szwecją rozejmów i podpisywanych traktatów • wyjaśnić przyczyny, dla których Jan Kazimierz złożył śluby lwowskie	**Uczeń potrafi:** • scharakteryzować cele polityki zagranicznej Wazów na tronie polskim • ocenić rezultaty wojen stoczonych przez Rzeczpospolitą w pierwszej połowie XVII w. • wyjaśnić przyczyny zawarcia i ocenić postanowienia traktatów welawsko-bydgoskich dla Rzeczpospolitej	• przyczyny zawarcia układu w Kiejdanach **Uczeń potrafi:** • wymienić dzieła malarskie, literackie oraz filmy związane tematycznie z wojnami Rzeczpospolitej ze Szwecją i z Turcją w XVII w.
Wojny Rzeczpospolitej z Rosją i powstanie Chmielnickiego (rozdz. 23)	**Uczeń zna:** • daty: 1604, 1610, 1648, 1667 • postacie: Dymitra Samozwańca I, Stanisława Żółkiewskiego, Bohdana Chmielnickiego **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • daty: 1605, 1606 • postacie: Iwana IV Groźnego, Borysa Godunowa **Uczeń rozumie:** • pojęcia: wielka smuta, sobór ziemski, carewicz, bojarzy, rejestr kozacki **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1607–1608, 1609, 1612, 1613, 1618 • postacie: Dymitra Samozwańca II, Wasyla II Szujskiego, Michała Romanowa **Uczeń rozumie:** • pojęcia: porohy, Sicz, rozejm w Dywilinie **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1649, 1651, 1654, 1654–1667, 1658 • postacie: Jeremiego Wiśniowieckiego, Iwana Wyhowskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Rzeczpospolita Federacją Trojga	**Uczeń zna:** • daty: 1656, 1660 • postać: Jerzego Sebastiana Lubomirskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: ugoda cudnowska, osełedec, szarawary, spisa **Uczeń potrafi:**

	• pojęcia: dymitriada, Kozacy, rozejm w Andruszowie **Uczeń potrafi:** • wymienić przyczyny wojny z Rosją w pierwszej połowie XVII w. • wyjaśnić znaczenie bitwy pod Kłuszynem • przedstawić przyczyny wybuchu powstania Chmielnickiego • wymienić postanowienia rozejmu w Andruszowie	• omówić przyczyny i skutki kryzysu wewnętrznego w Rosji • przedstawić przyczyny udzielenia poparcia Dymitrowi Samozwańcowi przez polskich i litewskich magnatów • scharakteryzować rządy Dymitra Samozwańca i ich skutki • wyjaśnić, jaką rolę pełnił rejestr kozacki	• przedstawić okoliczności zamordowania Dymitra Samozwańca I • wyjaśnić, jak doszło do drugiej dymitriady • wyjaśnić, dlaczego królewicz Władysław nie objął tronu carskiego • wskazać na mapie miejsca bitew oraz ziemie przyznane Rzeczpospolitej na mocy rozejmu w Dywilinie • wyjaśnić okoliczności zapoczątkowania w Rosji panowania dynastii Romanowów	Narodów, ataman, ugoda w Perejasławiu, ugoda w Hadziaczu, ugoda pod Zborowem **Uczeń potrafi:** • omówić postanowienia ugody pod Zborowem • wyjaśnić, dlaczego zwycięstwo w bitwie pod Beresteczkiem nie zostało wykorzystane • wyjaśnić znaczenie ugody w Perejasławiu dla losów Ukrainy • omówić główne postanowienia ugody w Hadziaczu • przedstawić i pokazać na mapie przebieg wydarzeń i miejsca bitew w czasie powstania Chmielnickiego	• wyjaśnić, dlaczego zwycięstwo w bitwie pod Cudnowem zostało zaprzepaszczone • scharakteryzować uzbrojenie piechoty kozackiej
Kryzys Rzeczpospolitej w drugiej połowie XVII w. (rozdz. 24)	**Uczeń zna:** • daty: 1648, 1652 • postać: Władysława Sicińskiego **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • daty: 1665–1666, 1668 • postacie: Ludwiki Marii, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego	**Uczeń zna:** • daty: 1658, 1666 • postacie: Hieronima Radziejowskiego **Uczeń rozumie:**	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: obstrukcja sejmowa **Uczeń potrafi:**	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego Jerzy Sebastian Lubomirski jest postacią kontrowersyjną

	• pojęcie: *liberum veto* **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w jaki sposób potop szwedzki wpłynął na załamanie gospodarcze kraju • wyjaśnić okoliczności użycia *liberum veto* po raz pierwszy na sejmie walnym	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: elekcja *vivente rege,* abdykacja, gospodarstwo zagrodnicze, gospodarstwo chałupnicze **Uczeń potrafi:** • wymienić i wskazać na mapie straty terytorialne Rzeczpospolitej w XVII w. • wyjaśnić stosowanie przez Szwedów zasady „wojna żywi się sama” • wyjaśnić przyczyny wybuchu rokoszu Lubomirskiego • wyjaśnić przyczyny abdykacji Jana Kazimierza Wazy	• pojęcia: konwersja, ksenofobia, sąd sejmowy, anarchia **Uczeń potrafi:** • wskazać okres, w którym największa liczba sejmów zakończyła się bez podjęcia uchwał • wyjaśnić skutki polityczne bitwy pod Mątwami • podać przykłady kradzieży dóbr kultury przez Szwedów w XVII w. • wyjaśnić, dlaczego sejm podjął decyzję o wygnaniu braci polskich • omówić wpływ wojen na poziom życia mieszkańców kraju	• wyjaśnić przyczyny bicia monet nie – pełnowartościowych • wyjaśnić, w jaki sposób okres wojen wpłynął na kryzys kultury szlacheckiej • ocenić rolę zasady *liberum veto* w funkcjonowaniu demokracji szlacheckiej • ocenić, czy słusznie Hieronima Radziejowskiego uważa się za jednego z największych zdrajców w dziejach Rzeczpospolitej	• wyjaśnić znaczenie ukazania się pierwszego polskiego *Indeksu ksiąg zakazanych*
Rzeczpospolita w czasach Jana III Sobieskiego (rozdz. 25)	**Uczeń zna:** • daty: 1672, 1672–1699, 1673, 1683 • postacie: Michała Korybuta Wiśniowieckiego, Jana III Sobieskiego **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • datę: 1669 • postacie: Eleonory Habsburg, Karola V Leopolda, Jakuba Sobieskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcie: czambuł • znaczenie odsieczy wiedeńskiej w dziejach Europy	**Uczeń zna:** • daty: 1674, 1676 • postacie: Marysieńki Sobieskiej, Kara Mustafy, Leopolda I Habsburga **Uczeń rozumie:** • pojęcie: rozejm w Żurawnie **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1684, 1696, 1699 • postacie: Augusta II Mocnego, Krzysztofa Grzymułtowskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Liga Święta, lewobrzeżna Ukraina, traktat	**Uczeń zna:** • daty: 1686, 1698 • postać: Feliksa Kazimierza Potockiego **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego kandydatura Jakuba Sobieskiego na króla Polski nie zyskała akceptacji szlachty

	• pojęcia: haracz, sułtan, wezyr, odsiecz wiedeńska **Uczeń potrafi:** • wymienić postanowienia traktatu w Buczaczu • pokazać na mapie Podole, Buczacz, Chocim, Wiedeń • wyjaśnić, dlaczego król udał się z odsieczą oblężonemu przez Turków Wiedniowi	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jak doszło do zwycięstwa sił sprzymierzonych w bitwie pod Wiedniem • wyjaśnić, z czego wynikała skuteczność bojowa husarii	• wyjaśnić znaczenie zwycięstwa pod Chocimiem dla wyboru na króla Jana Sobieskiego • omówić warunki rozejmu w Żurawnie • wyjaśnić, dlaczego koronacja Jana III Sobieskiego odbyła się dopiero dwa lata po jego elekcji	(pokój) Grzymułtowskiego, pokój w Karłowicach **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić znaczenie bitew pod Parkanami • wymienić państwa, które zawiązały Ligę Świętą i wyjaśnić cele polityczne Ligi • wymienić postanowienia pokoju Grzymułtowskiego i wskazać na mapie ziemie wymienione w traktacie pokojowym • wymienić postanowienia pokoju w Karłowicach i ocenić, czy były one sukcesem Augusta II Mocnego	• wyjaśnić, czego zażądała Rosja za udział w koalicji antytureckiej • wyjaśnić przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Podhajcami • wymienić dzieła artystyczne, których tematem była wiktoria wiedeńska
Wiek oświecenia					
Oświecenie – epoka przemian (rozdz. 27)	**Uczeń zna:** • daty: 1717, 1783 • postacie: Woltera, Josepha i Jacques'a Montgolfier • państwo, w którym po raz pierwszy	**Uczeń zna:** • daty: 1662, 1666, 1741, 1762 • postacie: Monteskiusza, Jeana-Jacques'a Rousseau	**Uczeń zna:** • daty: 1751–1765 • postacie: Denisa Diderota, Isaaca Newtona, Karola Linneusza, Alessandra	**Uczeń zna:** • datę: 1784 • postacie: Immanuela Kanta, Mosesa Mendelssohna	**Uczeń zna:** • postacie: Daniela Defoe, Jonathana Swifta **Uczeń potrafi:**

	w Europie wprowadzono powszechny obowiązek szkolny **Uczeń rozumie:** • pojęcia: prawa naturalne, oświecenie, rewolucja naukowa, empiryzm, racjonalizm • ideę, zgodnie z którą rozum odwołujący się do doświadczenia jest źródłem wiedzy o człowieku i otaczającym go świecie **Uczeń potrafi:** • wymienić główne cechy oświecenia • wyjaśnić wpływ wprowadzenia obowiązku szkolnego na spadek analfabetyzmu w społeczeństwie	• poglądy głoszone przez Monteskiusza w dziele *O duchu praw* • poglądy głoszone przez Rousseau w dziele *Umowa społeczna* • pierwsze akademie nauk **Uczeń rozumie:** • pojęcia: umowa społeczna, ateizm, deizm, trójpodział władzy, laicyzacja, Akademia Rysiów, Towarzystwo Królewskie **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić genezę oświecenia • scharakteryzować zasadę trójpodziału władzy • scharakteryzować poglądy myślicieli oświeceniowych na temat państwa • wyjaśnić przełom w medycynie, który spowodował wprowadzenie szczepionki przeciwko ospie	Volty, Benjamina Franklina • wynalazki i odkrycia epoki oświecenia **Uczeń rozumie:** • pojęcia: zasady dynamiki, prawo powszechnego ciążenia, piorunochron **Uczeń potrafi:** • ocenić znaczenie *Wielkiej encyklopedii francuskiej* w popularyzacji wiedzy • wymienić główne osiągnięcia oświecenia w dziedzinie nauki	• poglądy głoszone przez Kanta w *Krytyce czystego rozumu* **Uczeń rozumie:** • pojęcia: teoria poznania, przewrót kopernikański w filozofii **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w jaki sposób Immanuel Kant zdefiniował oświecenie • scharakteryzować rolę salonów literackich w propagowaniu haseł oświecenia • wyjaśnić, jaki wpływ na rozwój nauki miały loże masońskie i akademie nauk • wyjaśnić, dlaczego Immanuela Kanta uważa się za sprawcę przewrotu kopernikańskiego w filozofii	• wyjaśnić, w jaki sposób literatura odwoływała się do głównych haseł oświecenia

25. Rewolucja przemysłowa w XVIII w. (rozdz. 28)	**Uczeń zna:** • datę: 1769 • postać: Jamesa Watta • zasadę działania maszyny parowej **Uczeń rozumie:** • pojęcia: rewolucja przemysłowa, patent, maszyna parowa **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w jakich dziedzinach gospodarki znalazł zastosowanie wynalazek maszyny parowej • wyjaśnić działanie maszyny parowej	**Uczeń zna:** • datę: 1712 • postać: Thomasa Newcomena **Uczeń rozumie:** • pojęcie: rozwój demograficzny • przyczyny spadku liczby urodzeń w XVIII w. • wpływ poprawy warunków sanitarnych na spadek śmiertelności **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny rozkwitu demograficznego w XVIII-wiecznej Europie • wyjaśnić przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej w Anglii	**Uczeń zna:** • datę: 1776 • postać: Adama Smitha • poglądy Smitha zawarte w dziele *Badania nad naturą i przyczynami bogactwa narodów* **Uczeń rozumie:** • pojęcia: rewolucja agrarna, płodozmian, proces grodzenia, urbanizacja, klasa robotnicza (proletariat), liberalizm ekonomiczny (gospodarczy), „niewidzialna ręka rynku” (wolna konkurencja) **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować przemiany w rolnictwie w XVIII w. • wyjaśnić negatywne skutki procesu urbanizacji • przedstawić poglądy Adama Smitha	**Uczeń zna:** • postać: François Quesnaya **Uczeń rozumie:** • pojęcie: fizjokratyzm **Uczeń potrafi:** • wymienić główne założenia fizjokratyzmu • wskazać podobieństwa i różnice między fizjokratyzmem a liberalizmem • wymienić wynalazki rewolucji przemysłowej i scharakteryzować skutki ich zastosowania	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w jaki sposób wzrost liczby mieszkańców w miastach wymuszał wprowadzenie zmian w przestrzeni urbanistycznej
Sąsiedzi Rzeczpospolitej – Rosja, Prusy i Austria (rozdz. 30)	**Uczeń zna:** • daty: 1689–1721, 1762–1796, 1740–1772 • postacie: Piotra I Wielkiego, Katarzyny II	**Uczeń zna:** • daty: 1701, 1773 • postać: Jemieliana Pugaczowa **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • daty: 1765–1780, 1781, 1781–1785 • postacie: Fryderyka I, Fryderyka Wilhelma I, Józefa II	**Uczeń zna:** • daty: 1713–1740, 1760, 1764, 1787 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: system północny, Rada	**Uczeń zna:** • daty: 1768, 1785 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Nadworna Komisja Edukacyjna, Karta szlachty

	Wielkiej, Fryderyka II Wielkiego, Marii Teresy **Uczeń rozumie:** • pojęcia: absolutyzm oświecony, europeizacja społeczeństwa **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, czym był absolutyzm oświecony • podać przykłady reform przeprowadzonych przez Piotra I	• pojęcia: wielkie poselstwo, powstanie Pugaczowa, grażdanka, dworianie, Senat Rządzący • konieczność modernizacji armii przez Piotra I • cel podróży Piotra I Wielkiego po Europie Zachodniej **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować reformy polityczne oraz społeczno-gospodarcze Piotra I • omówić rolę Piotra I w budowie rosyjskiej floty • wyjaśnić, dlaczego obcinanie bród wywoływało sprzeciw części społeczeństwa rosyjskiego • wyjaśnić przyczyny wybuchu powstania chłopów w 1773 r. w Rosji • wskazać na mapie obszary przyłączone do Rosji w czasach Piotra I i Katarzyny II	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: współrządy, józefinizm, edykt o tolerancji (patent tolerancyjny), gubernie, „król sierżant” • co zyskał elektor Fryderyk III, koronując się w Królewcu na króla Prus **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jak doszło do powstania Królestwa Pruskiego • wyjaśnić, dlaczego Fryderyka Wilhelma I nazywano „królem sierżantem” • przedstawić reformy przeprowadzone w monarchii Habsburgów przez Marię Teresę i Józefa II	Państwa, scentralizowana administracja, unifikacja państwa **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w jaki sposób Fryderyk II dążył do odbudowy państwa po wojnie siedmioletniej • wyjaśnić, co oznacza sformułowane przez Fryderyka Wielkiego stwierdzenie, że „panujący jest pierwszym sługą państwa”	**Uczeń potrafi:** • ocenić, czy rządy i reformy Fryderyka II oraz Józefa II były zgodne z ideą monarchii oświeconych • zająć stanowisko w dyskusji: „Czy Katarzyna II kontynuowała reformy i politykę Piotra I?” oraz uzasadnić swoje zdanie
Powstanie Stanów Zjednoczonych (rozdz. 31)	**Uczeń zna:** • daty: 1775–1783, 1776 • postacie: George’a Washingtona,	**Uczeń zna:** • daty: 1773, 1787 • postacie: Benjamina Franklina, Thomasa Jeffersona	**Uczeń zna:** • daty: 1775, 1777 **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • daty: 1779, 1783 • postać: Jerzego III **Uczeń rozumie:**	**Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w jaki sposób Amerykanie czczą polskich

	Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: amerykańska wojna o niepodległość (rewolucja amerykańska), Deklaracja niepodległości **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić przyczyny wojny kolonii z Wielką Brytanią • wymienić główne postanowienia Deklaracji niepodległości	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: ”bostońska herbatka” opłaty stemplowe, ojcowie założyciele, Kongres, Izba Reprezentantów, Senat, prezydent **Uczeń potrafi:** • wymienić główne postanowienia Konstytucji Stanów Zjednoczonych i opisać kompetencje poszczególnych organów władzy • wskazać na mapie kolonie, które weszły w skład Stanów Zjednoczonych Ameryki	• pojęcia: Pierwszy Kongres Kontynentalny, Drugi Kongres Kontynentalny, ojcowie założyciele **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, w których zapisach Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki zostały odzwierciedlone główne idee epoki oświecenia	• pojęcie: pokój paryski **Uczeń potrafi:** • opisać udział Polaków w amerykańskiej wojnie o niepodległość • wymienić państwa, które przyłączyły się do konfliktu po stronie kolonii • wymienić postanowienia pokoju paryskiego • wskazać na mapie: Boston, Filadelfię, Savannah, Trenton	bohaterów rewolucji amerykańskiej
Rewolucja francuska (rozdz. 32)	**Uczeń zna:** • datę: 14 VII 1789 • postacie: Ludwika XVI, Marii Antoniny **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Bastylia, Stany Generalne, Wersal, burżuazja, stan trzeci **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1789, 1791 • postacie: Emmanuela Josepha Sieyèsa, Marie Josepha de La Fayette’a **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Zgromadzenie Narodowe, Zgromadzenie Konstytucyjne (Konstytuanta), Gwardia Narodowa,	**Uczeń zna:** • daty: 1792, 1793, 1793–1794 • postacie: Maksymiliana Robespierre’a **Uczeń rozumie:** • pojęcia: monarchia konstytucyjna, Zgromadzenie Prawodawcze, dyktatura, gilotyna **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1795, 1795–1799 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Istota Najwyższa, przewrót termidoriański, dyrektoriat, Rada Pięciuset, Rada Starszych **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • postać: Olympe de Gouges **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Deklaracja praw kobiety i obywatelki **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić znaczenie rewolucji francuskiej w dziejach Europy

	• wyjaśnić, dlaczego Ludwik XVI zwołał Stany Generalne • wyjaśnić, dlaczego zdobycie Bastylii jest uważane za początek rewolucji francuskiej	Deklaracja praw człowieka i obywatela **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować społeczne, gospodarcze i polityczne przyczyny wybuchu rewolucji we Francji • wymienić główne założenia Deklaracji praw człowieka i obywatela • wskazać punkty Deklaracji praw człowieka i obywatela odwołujące się do głównych haseł oświecenia • wymienić symbole rewolucji francuskiej	• scharakteryzować główne założenia konstytucji francuskiej z 1791 r. • wyjaśnić, o co został oskarżony Ludwik XVI • omówić symboliczne znaczenie, jakie miało dla rewolucjonistów ścięcie Ludwika XVI	• wyjaśnić reakcję międzynarodową na sytuację we Francji • wyjaśnić, jak doszło do przewrotu termidoriańskiego • omówić skutki rewolucji francuskiej	
Rzeczpospolita w XVIII w.					
Rzeczpospolita w czasach saskich (rozdz. 34)	**Uczeń zna:** • daty: 1697, 1733 • postacie: Augusta II Mocnego, Augusta III **Uczeń rozumie:** • pojęcia: podwójna elekcja **Uczeń potrafi:** • wymienić najważniejsze przejawy kryzysu	**Uczeń zna:** • daty: 1700–1721, 1704, 1709, 1717 • postać: Stanisława Leszczyńskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: wielka wojna północna, koterie, konfederacja sandomierska, sejm niemy **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1702, 1715, 1720 • postać: Michała Radziejowskiego • rezultat i konsekwencje bitwy pod Kliszowem **Uczeń rozumie:** • pojęcia: konfederacja tarnogrodzka, konfederacja generalna, pogłówne, układ w Poczdamie	**Uczeń zna:** • daty: 1732, 1740 • postacie: Stanisława Ledóchowskiego, Michała Fryderyka Czartoryskiego, Jana Klemensa Branickiego, Karola Stanisława Radziwiłła, Stanisława Konarskiego **Uczeń rozumie:**	**Uczeń zna:** • postać: Henryka Brühla **Uczeń rozumie:** • pojęcia: dobra stołowe, Kamera **Uczeń potrafi:** • ocenić działalność polityczną Stanisława Leszczyńskiego w okresie wojny północnej

	wewnętrznego Rzeczpospolitej za rządów Sasów	• omówić okoliczności objęcia tronu przez Stanisława Leszczyńskiego • scharakteryzować sytuację polityczną w Rzeczpospolitej w czasie wielkiej wojny północnej • wymienić postanowienia sejmu niemego • podać przyczyny redukcji liczby wojska w Rzeczpospolitej uchwalonej na sejmie niemym	• znaczenie bitwy pod Kliszowem dla działań w czasie wielkiej wojny północnej na terenie Rzeczpospolitej **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować skutki społeczne i gospodarcze udziału Rzeczpospolitej w wielkiej wojnie północnej • wyjaśnić, jak odbywała się ingerencja obcych państw w wewnętrzne sprawy Rzeczpospolitej w czasach saskich	• pojęcia: hiberna, wojna o sukcesję polską, Familia, republikanci, pijarzy, Collegium Nobilium **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować programy stronnictw politycznych, które działały w okresie panowania Augusta III • wyjaśnić, na czym polegała reforma szkolnictwa opracowana przez Stanisława Konarskiego	
I rozbiór Rzeczpospolitej (rozdz. 35)	**Uczeń zna:** • daty: 1764, 1772 • postacie: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Rejtana, Katarzyny II Wielkiej **Uczeń rozumie:** • pojęcie: sejm konwokacyjny **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić okoliczności wyboru na króla Stanisława	**Uczeń zna:** • daty: 1767, 1768–1772 • postacie: Nikołaja Repnina, Michała Krasińskiego, Józefa Pułaskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: dysydenci, konfederacje dysydenckie, prawa kardynalne, konfederacja barska **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • daty: 1773–1775 • postać: Adama Ponińskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: sejm rozbiorowy, Rada Nieustająca **Uczeń potrafi:** • wymienić postanowienia sejmu rozbiorowego • scharakteryzować postawę posłów	**Uczeń zna:** • postacie: Michała Hieronima Radziwiłła, Ottona Magnusa von Stackelberga **Uczeń rozumie:** • pojęcie: departament **Uczeń potrafi:** • rozstrzygnąć, czy prawa kardynalne wzmacniały czy osłabiały państwo,	**Uczeń zna:** • postacie: Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Samuela Korsaka **Uczeń potrafi:** • ocenić postawę Tadeusza Rejtana na sejmie rozbiorowym

	Augusta Poniatowskiego • wymienić uczestników I rozbioru Rzeczpospolitej • wskazać na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą w wyniku I rozbioru	• wymienić prawa kardynalne • podać przyczyny zawiązania konfederacji barskiej • przedstawić postulaty konfederatów barskich • wskazać na mapie obszary objęte walką zbrojną w czasie wojny domowej 1768–1772 • wyjaśnić rolę Rosji w elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego	podczas obrad sejmu rozbiorowego	oraz uzasadnić swoją opinię • wyjaśnić wizję artystyczną sejmu rozbiorowego stworzoną przez Jana Matejkę na obrazie *Rejtan. Upadek Polski*	
Kultura oświecenia w czasach stanisławowskich (rozdz. 36)	**Uczeń zna:** • daty: 1765, 1773 • postacie: Hugona Kołłątaja, Ignacego Krasickiego, Adama Kazimierza Czartoryskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: czasy stanisławowskie, Szkoła Rycerska, Komisja Edukacji Narodowej (KEN) **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego król utworzył Szkołę Rycerską • wyjaśnić, w jakim celu została	**Uczeń zna:** • datę: 1770 • postacie: Juliana Ursyna Niemcewicza, Franciszka Bohomolca, Ignacego Potockiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: obiady czwartkowe **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego obiady czwartkowe zwane były „obiadami rozumnymi” • podać miejsca, w których odbywały się obiady czwartkowe • omówić zadania, które stawiała nauczycielom	**Uczeń zna:** • datę: 1775 • postacie: Grzegorza Piramowicza, Adama Naruszewicza **Uczeń rozumie:** • pojęcie: Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych **Uczeń potrafi:** • omówić strukturę instytucji oświatowych, których pracę miała nadzorować Komisja Edukacji Narodowej • wyjaśnić, w jakim celu powstało Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych		**Uczeń rozumie:** • pojęcie: Biblioteka Załuskich **Uczeń potrafi:** • przedstawić dorobek kulturalny Rzeczpospolitej za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego

	powołana Komisja Edukacji Narodowej	Komisja Edukacji Narodowej	• wskazać przeszkody, które utrudniały pracę Komisji Edukacji Narodowej • wskazać różnicę między obiadami czwartkowymi i spotkaniami w salonach literackich Europy Zachodniej		
Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja (rozdz. 37)	**Uczeń zna:** • daty: 1791, 1793 • postacie: Hugona Kołłątaja, Stanisława Staszica **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Konstytucja 3 maja, Sejm Wielki (Sejm Czteroletni), kadencja sejmu **Uczeń potrafi:** • wymienić postanowienia Konstytucji 3 maja • wyjaśnić, jak doszło do II rozbioru Rzeczpospolitej • wskazać na mapie ziemie utracone przez Rzeczpospolitą w II rozbiorze • wyjaśnić, dlaczego Austria nie uczestniczyła	**Uczeń zna:** • daty: 1788–1792, 1789 • postacie: Stanisława Małachowskiego, Jana Dekerta **Uczeń rozumie:** • pojęcia: reforma skarbowo-wojskowa, sejm skonfederowany, unifikacja, Straż Praw, jurysdykcja, czarna procesja, ustawa o miastach królewskich, ustawa rządowa, gołota (nieposesjonaci), instrukcje poselskie, ustawa o reformie sejmików **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego część szlachty była przeciwna reformom dotyczącym miast i mieszczaństwa	**Uczeń zna:** • datę: 1792 • postacie: Stanisława Kostki Potockiego, Ignacego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Michała Poniatowskiego, Jacka Małachowskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: stronnictwo patriotyczne (republikańskie), stronnictwo hetmańskie, stronnictwo królewskie (dworskie), ofiara dziesiątego grosza, konfederacja targowicka **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić trudności, jakie napotykano przy realizacji reformy skarbowo-wojskowej	**Uczeń zna:** • postacie: Józefa Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki **Uczeń rozumie:** • pojęcia: aklamacja, diariusz, Order Virtuti Militari **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego przeciwnicy Konstytucji 3 maja uważali, że była ona zamachem stanu • omówić przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja • wyjaśnić, dlaczego król Stanisław August przystąpił do konfederacji targowickiej • wskazać na mapie Zieleńce i Dubienkę	**Uczeń zna:** • postacie: Stanisława Bielińskiego, Jakoba Johanna Sieversa, Ludwiga Heinricha Buchholtza **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić wizję artystyczną stworzoną przez Jana Matejkę na obrazie *Konstytucja 3 maja 1791 r.* • ocenić, czy postanowienia Konstytucji 3 maja były zgodne z ideami oświecenia

	w II rozbiorze Rzeczpospolitej	• wyjaśnić cel zorganizowania czarnej procesji • scharakteryzować reformy Sejmu Wielkiego	• scharakteryzować programy i działalność stronnictw na Sejmie Wielkim	• ocenić postawę szlachty w trakcie sejmu rozbiorowego w 1793 r.	
Insurekcja kościuszkowska i III rozbiór Rzeczpospolitej (rozdz. 38)	**Uczeń zna:** • daty: 1794, 1795 • postacie: Tadeusza Kościuszki, Wojciecha Bartosa **Uczeń rozumie:** • pojęcia: insurekcja, naczelnik siły zbrojnej narodowej, kosynierzy **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jak doszło do wybuchu powstania kościuszkowskiego • omówić przebieg bitwy pod Racławicami • podać przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego • wskazać na mapie ziemie, które utraciła Rzeczpospolita w III rozbiorze	**Uczeń zna:** • postacie: Jana Kilińskiego, Jakuba Jasińskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Uniwersał połaniecki, klub jakobinów **Uczeń potrafi:** • wymienić postanowienia Uniwersału połanieckiego i wyjaśnić, w jaki sposób zmieniał on sytuację chłopów • omówić przebieg wydarzeń w Warszawie i Wilnie w czasie insurekcji kościuszkowskiej	**Uczeń zna:** • postacie: Antoniego Madalińskiego, Aleksandra Suworowa, Ignacego Zakrzewskiego, Józefa Zabiełły, Józefa Ankwicza, Józefa Kazimierza Kossakowskiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Rada Zastępcza Tymczasowa, Sąd Najwyższy Kryminalny, rzeź Pragi **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować nastroje polityczne wśród mieszkańców stolicy i podejmowane przez nich działania • omówić przebieg wydarzeń w czasie powstania kościuszkowskiego z uwzględnieniem najważniejszych bitew • wskazać na mapie Racławice,	**Uczeń zna:** • postacie: Ignacego Działyńskiego, Jędrzeja Kapostasa, Józefa Wybickiego, Józefa Pawlikowskiego **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego Prusy przystąpiły do tłumienia insurekcji • scharakteryzować przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego, uwzględniając ich aspekt polityczny, społeczny i militarny • ocenić straty terytorialne i ludnościowe, jakie poniosła Rzeczpospolita na rzecz Rosji, Austrii i Prus w wyniku III rozbioru	**Uczeń zna:** • datę: 1798 • postacie: Osipa Igelströma, Aleksandra Tormasowa, Iwana Fersena, Tomasza Wawrzeckiego **Uczeń rozumie:** • pojęcie: konwencja petersburska **Uczeń potrafi:** • wymienić postanowienia konwencji petersburskiej • ocenić panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego • ocenić postawę i dokonania Tadeusza Kościuszki

			Szczekociny, Połaniec, Maciejowice, Radoszyce, Grodno		
Epoka napoleońska					
System napoleoński w Europie (rozdz. 40)	**Uczeń zna:** • daty: 1799, 1804, 1807 • postacie: Napoleona Bonaparte, Józefiny **Uczeń rozumie:** • pojęcia: pierwszy konsul, referendum, cesarz Francuzów, Kodeks Napoleona **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jak doszło do wprowadzenia konsulatu we Francji • wyjaśnić okoliczności, w których doszło do koronacji cesarskiej Napoleona • wymienić główne zasady z Kodeksu Napoleona • wymienić postanowienia pokoju w Tylży	**Uczeń zna:** • daty: 1805, 1806 • postacie: Aleksandra I, Franciszka II, Fryderyka Wilhelma III **Uczeń rozumie:** • pojęcia: zamach 18 brumaire'a, bitwa trzech cesarzy, Związek Reński, protektorat **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić skutki bitwy pod Austerlitz • wyjaśnić, w jakim celu utworzono Związek Reński • wymienić główne państwa należące do Związku Reńskiego • wskazać na mapie Austerlitz, Jenę, Auerstedt, Iławę Pruską, Frydland, Tylżę	**Uczeń zna:** • daty: 1800, 1801 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Bank Francji, „szlachta zasług", konkordat **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować politykę wewnętrzną Napoleona • wymienić postanowienia konkordatu podpisanego przez Napoleona ze Stolicą Apostolską	**Uczeń rozumie:** • pojęcie: system napoleoński **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jak funkcjonował system napoleoński w Europie • wymienić państwa zależne od Francji oraz takie, na których tronach zasiedli członkowie rodziny Napoleona	
Legiony Polskie we Włoszech (rozdz. 41)	**Uczeń zna:** • datę: 1797 • postacie: Jana Henryka	**Uczeń zna:** • datę: 1802 **Uczeń rozumie:**	**Uczeń rozumie:** • pojęcie: Armia Renu **Uczeń potrafi:**	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: Legia Honorowa, korpus posiłkowy	**Uczeń zna:** • daty: 1796–1797, 1806, 1808

	Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego • słowa *Pieśni Legionów Polskich* **Uczeń rozumie:** • pojęcie: *Pieśń Legionów Polskich* **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, dlaczego doszło do powstania Legionów Polskich we Włoszech • wyjaśnić znaczenie *Pieśni Legionów Polskich* dla budzenia ducha patriotycznego wielu pokoleń Polaków	• pojęcia: dezercja, półbrygady, legie, bataliony, Republika Lombardzka **Uczeń potrafi:** • wymienić główne punkty porozumienia z Republiką Lombardzką w sprawie utworzenia Legionów Polskich • wyjaśnić, dlaczego doszło do rozwiązania Legionów Polskich • wyjaśnić, dlaczego polscy legioniści zostali wysłani na Santo Domingo • wskazać na mapie miejsca najważniejszych bitew stoczonych z udziałem Legionów Polskich	• omówić polskie, włoskie i francuskie elementy umundurowania żołnierzy Legionów Polskich we Włoszech • opisać sytuację legionistów na Santo Domingo • wyjaśnić przyczyny wysokiej śmiertelności legionistów na Santo Domingo	**Uczeń potrafi:** • ocenić stosunek Napoleona do polskich jednostek wojskowych walczących u jego boku	• postać: Waleriana Dzieduszyckiego **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Zgromadzenie Centralne (Centralizacja Lwowska), Legia Polsko-Włoska, Legia Nadwiślańska **Uczeń potrafi:** • przedstawić sytuację polskich środowisk niepodległościowych po III rozbiorze
Księstwo Warszawskie (rozdz. 42)	**Uczeń zna:** • daty: 1807, 1815 • postacie: Józefa Poniatowskiego, Fryderyka Augusta I **Uczeń rozumie:** • pojęcia: sprawa polska, Księstwo Warszawskie, Wolne Miasto Gdańsk, kongres wiedeński	**Uczeń zna:** • daty: 1806–1807, 1809, 1812 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: wojna austriacko-francuska, pokój w Schönbrunn, Nowa Galicja, Wielka Armia, Komisja Rządząca, Rada Stanu **Uczeń potrafi:**	**Uczeń zna:** • datę: 1813 **Uczeń rozumie:** • pojęcie: bitwa narodów **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, na jakich aktach prawnych była wzorowana konstytucja Księstwa Warszawskiego • omówić udział żołnierzy polskich pod	**Uczeń rozumie:** • pojęcia: kontrybucja, Rada Najwyższa Tymczasowa **Uczeń potrafi:** • scharakteryzować sytuację społeczno-gospodarczą Księstwa Warszawskiego • wyjaśnić, co znaczyło	**Uczeń potrafi:** • ocenić stosunek Napoleona do sprawy polskiej

	Uczeń potrafi: • wymienić główne postanowienia pokoju w Tylży dotyczące ziem polskich • wskazać na mapie terytorium Księstwa Warszawskiego w 1807 i 1809 r. • wyjaśnić przyczyny likwidacji Księstwa Warszawskiego	• wymienić zapisy konstytucji Księstwa Warszawskiego • wskazać na mapie ziemie przyłączone do Księstwa Warszawskiego w 1809 r. • scharakteryzować udział żołnierzy polskich w kampanii napoleońskiej 1812 r.	dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego w bitwie pod Lipskiem • rozstrzygnąć, czy Polacy byli najwierniejszymi sojusznikami Napoleona, i uzasadnić swoje zdanie	powiedzenie, że w Księstwie Warszawskim „chłopom zdjęto kajdany z nóg wraz z butami”	
Upadek Napoleona (rozdz. 43)	**Uczeń zna:** • daty: 1812, 1815 **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Wielka Armia, taktyka spalonej ziemi, wojna podjazdowa, bitwa pod Waterloo **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jak doszło do klęski wyprawy Napoleona na Moskwę • wyjaśnić, w jakich okolicznościach doszło do upadku Napoleona	**Uczeń zna:** • datę: 1814 • postać: Ludwika XVIII **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Mały Kapral, szósta koalicja antyfrancuska, bitwa narodów, pokój zawarty w Paryżu w 1814 r. **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jaki wpływ na klęskę Napoleona w Rosji miały warunki pogodowe • wyjaśnić, dlaczego zdobycie Moskwy przez Napoleona nie przyniosło sukcesu całej wyprawie do Rosji	**Uczeń zna:** • daty: 1 III 1815 – 18 VI 1815 • postacie: Arthura Wellesleya (lorda Wellingtona), Gebharda Blüchera **Uczeń rozumie:** • pojęcia: Karta konstytucyjna, sto dni Napoleona **Uczeń potrafi:** • wyjaśnić, jakie nastroje w społeczeństwie francuskim wywołał powrót z emigracji Ludwika XVIII, starej arystokracji i duchowieństwa katolickiego • wyjaśnić, jak doszło do powrotu Napoleona do Paryża	**Uczeń zna:** • datę: 1821 **Uczeń potrafi:** • omówić znaczenie bitwy pod Waterloo w dziejach Francji i Europy • wyjaśnić, w jakich okolicznościach zmarł Napoleon Bonaparte • wymienić pozytywne skutki epoki napoleońskiej dla Francji i Europy • wskazać na mapie Wyspę Świętej Heleny	**Uczeń potrafi:** • ocenić Napoleona I i przedstawić jego znaczenie w dziejach Francji i Europy

		• scharakteryzować skutki wyprawy Napoleona do Rosji • wskazać na mapie miejsca walk Wielkiej Armii w 1812 r. i trasę jej odwrotu • scharakteryzować zmiany w sytuacji międzynarodowej w 1813 r. • omówić postanowienia pokoju zawartego w Paryżu w 1814 r.	• omówić przyczyny klęski armii francuskiej pod Waterloo • wskazać na mapie wyspę Elbę, trasę powrotu Napoleona do Paryża, Waterloo		